

«КИЇВ ЗА ТРИ ДНІ»: НА ЗАХИСТІ СТОЛИЦІ

Наталія Терес

«Kyiv in Three Days»: Defending the Capital

Nataliia Teres

Relevance. *The article is devoted to the synergy between the military and civilians in the defense of the capital during the first days of Russian aggression. The study focuses on the events of the first three days (February 24–26, 2022) of the Kyiv Defense Operation, during which the enemy's plans for a rapid seizure of Kyiv were thwarted, and the initial steps were taken to transform life in the capital under wartime conditions.*

The aim of the work is to analyze the course of military operations around Kyiv during the first three days of the Russian invasion, identifying the key factors that led to the failure of the «blitzkrieg» strategy, and to evaluate the effectiveness of the city authorities' measures regarding the city' resilience under immediate military threat.

The research methodology is based on the principles of historicism and objectivity. The historical-chronological method was used to reconstruct the sequence of defensive actions, a systemic approach was applied to analyze the interaction between military and civilian structures, and the method of critical source analysis was employed to process information from the period of February 24–26, 2022.

Results. *The study proves the effectiveness of defensive actions around strategically important airfields in disrupting the Russian military's «blitzkrieg», indicating a high level of preparedness for the invasion and the pre-planned defense of these facilities. The article emphasizes the critical importance of synergy between military and civilian actions, as well as the rapid mobilization and self-organization of Kyiv residents.*

Conclusions. *This topic is currently in the initial stage of academic inquiry. Further research is required to analyze the «urban character» of the Russo-Ukrainian war, the personalization of heroes within the context of biographical studies, and the changes in urban lifestyle, education, and survival strategies of Kyiv residents. Future research into population displacement and changes in the demographic and social structure of the city remains highly promising.*

Keywords: *Russo-Ukrainian War, Defense of Kyiv, failure of the «blitzkrieg» strategy, Kyiv residents during the war, Territorial Defense Forces, civilian evacuation.*

Оборона Києва з перших днів війни посіла центральне місце в історії російсько-українського протистояння. Масштаби вторгнення були безпрецедентні: лінія фронту сягала 2,4 тис. км, військові дії велися в трьох операційних зонах: Північно-Західній, Східній та Південно-Східній. Захист столиці для будь-якої війни є центральним питанням. Київська оборонна операція тривала 38 діб, її стратегічний характер обумовлювався захистом Києва – столиці України – історичного, політичного і духовного центру, вирішальним впливом на подальший хід війни. Стратегічний характер операції обумовлювався тим, що оборони були залучені всі складові Збройних сил України (Гнатів, Євсєєв & Скрябін 2025).

Перші наукові дослідження з даної теми з'явилися у 2022 р. Вони були присвячені реконструкції подій навколо боїв за Гостемельський та Васильківський аеропорти Київської області (Харук 2022). Висвітлено роль військової авіації Повітряних Сил (Макаров & Резнік 2022). Проаналізовано досвід організації територіальної оборони в перші дні війни (Сегеда & Машталір 2022). Для дослідження теми оборони Києва у перші місяці війни важливе значення має стаття з аналізом джерел вивчення російсько-української війни (Харук & Зелений 2022). В результаті дослідження Київської оборонної операції (24 лютого 2022–4 квітня 2022 р.) визначено її стра-

тегічний характер, наголошено на особливому значенні перемоги в битві під Києвом як ключової події російсько-української війни. Підкреслено, що результати цієї операції суттєво змінили ситуацію на стратегічному напрямку вторгнення російських військ, змусили противника докорінно переглянути свій початковий план. Врятувавши Київ, Україна захистила свою незалежність (Коваль та ін 2023). Про новий рівень осмислення російсько-української війни свідчить поява тематичного енциклопедичного глосарію (Російсько-українська війна ... 2024).

Під час підготовки дослідження використані аналітичні матеріали Інституту дослідження війни (Institute for the Study of War (ISW) USA, 2007), а також щоденні оновлення з моменту повномасштабного вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року (Institute for the Study of War).

Важливими джерелами для дослідження даної теми є офіційні видання, зокрема хроніки бойових дій (серія Міністерства оборони України та Генерального штабу ЗСУ). Від початку вторгнення Воєнно-історичною комісією підготовлено 21 випуск тематичного видання «Воєнно-історичний опис російсько-української війни», в яких аналізуються хід воєнних дій. Для даного дослідження особливе значення становлять перші два випуски, в яких представлений перебіг подій впродовж лютого – березня та квітня 2022 року (Воєнно-історичний опис ... 2022). Головні події систематизовано у збірнику, де впорядковані повідомлення з офіційних джерел та публікації щоденних новин (Хроніка війни 2014–2022 ... 2022).

Електронні засоби інформації, журналістські розслідування є важливим джерелом інформації про ситуацію під Києвом. Наявність майже в кожній родині, у військових мобільних телефонів безпрецедентно збільшило можливості фіксації як бойових дій, так і цивільного життя. Особливості дослідження сучасної війни полягають у можливості збору інформації майже в режимі реального часу, чому сприяють соціальні мережі та особисте листування, записи телефонних розмов. Вони надають приватний характер інформації, дуже емоційний, часом неповний або свідомо спотворений (з огляду на дотримання військової таємниці). Особливо важливим для вивчення цієї теми є накопичення свідчень учасників подій – жителів, бійців територіальної оборони, військових.

Документальні фільми, зняті творчими групами вже після звільнення Київщини, значною мірою базуються на матеріалах, знятих на позиціях військовими та цивільними. Наприклад, документальний фільм А. Бадюєва «Довга доба» (2024) створений на основі відео та фото від 12 тис. людей, які переслали режисеру зафіксовані події і факти свого життя. Основою стрічки стали 200 годин хроніки часів війни. Нині ця тематика збагачується за рахунок документальних фільмів, різнопланових аудіо та відео матеріалів, літературних та музичних творів, кінематографії.

Метою даного дослідження є висвітлення ситуації у Києві напередодні та у перші дні вторгнення, оскільки саме події першої фази оборони столиці (24–26 лютого 2022 року) відіграли важливу роль у зриві блицкригу агресора. На фоні перебігу військових дій битви за Київ проаналізовані зміни в організації мирного життя у столиці та підготовці до опору.

Напередодні

Події, які розгорталися навколо України, з кожним роком набували все більш загрозливого характеру. Про це генерал Валерій Залужний, Головнокомандувач Збройних Сил України (27.07. 2021 – 8.02. 2024) згадує: «Саме 2020-го розпочалося розгортання майбутнього ударного угруповання ворога. Передусім на окупованих територіях Донецької і Луганської областей, в АР Крим, а також уздовж державного кордону України. Тоді всі дуже боялися казати про початок створення ударного угруповання й на території Республіки Білорусь» (Кобзар 2025).

3 жовтня 2021 р. іноземні розвідки повідомляли українське керівництво про плани РФ щодо широкомасштабної агресії, 2 листопада 2021 р. на кліматичному саміті у Глазго Т. Салліван, державний секретар США, безпосередньо говорив Президенту України Володимирі Зеленському про розвіддані щодо підготовки РФ до вторгнення. Подібні повідомлення регулярно з'являлися у західних ЗМІ в якості організованих «зливів» інформації. У 2021 р. Москва різко збільшила агресивну риторику щодо України, провела раптову мобілізацію резервістів, впроваджуючи контрактну програму. Російські військові навчання, проведенні незадовго до вторгнення, відпрацювали питання створення ударних груп та логістичне забезпечення поблизу кордонів України. До лютого на кордонах з Україною вже перебувало 170 тис. російських військ (Harris & Sonne 2021).

4 грудня 2021 українське ЗМІ «Лівий берег» передрукувало інформацію видання «Bild» стосовно планів захоплення 2/3 території України разом з Києвом. Наступ на столицю з півночі та її оточення передбачалися як третій етап масованого вторгнення, після захоплення Півдня,

послаблення військового потенціалу ЗСУ і просування російських військ в бік Харкова, Полтави, Дніпра (Матяш 2021).

Від США надходила інформація, що напад РФ на Україну можливий у середу 16 лютого 2022 року. В західних ЗМІ поширювалася інформація про підготовку концтаборів для українців, розстрільних списків учасників АТО та національно-патріотичних сил, планів формування маріонеткових парламенту та уряду, проведення референдуму та створення «союзної держави» з росією.

Киян серйозно турбувала інформація про те, що на заклик своїх держав з Києва почали виїжджати іноземні громадяни, а також більшість працівників посольств і консульств. 24 січня 2022 р. Київ покинули сім'ї дипломатів США, Німеччини, Австрії, Великої Британії. 10 лютого Президент США Джо Байден під час інтерв'ю виданню NBC News звернувся до громадян Сполучених Штатів виїхати з України, використовуючи приватні види транспорту. 12 лютого 2022 р. почалася евакуація посольства США, припинено надання консульських послуг. Через небезпеку Японія оголосила четвертий (максимальний) рівень загрози перебування в Україні. Більшість посольств закликали своїх громадян виїхати з Києва та України. Російські дипломати також покинули Київ (Хмілевська 2022). Намагання українських високопосадовців охарактеризувати це як «передчасні та надмірні дії», як довів наступний перебіг подій, не відповідали дійсності (У МЗС України ... 2022).

Напередодні вторгнення 24 лютого 2022 року кияни, як і всі українці, перебували в умовах напруженості через стягування російських військ до кордонів України та загострення російсько-українських відносин. Відчувався страх і невизначеність, хоча більшість була впевнена, що війни вдасться уникнути. Від влади були заклики до спокою та збереження стабільності.

24 лютого 2022 р., о 1:32, за кілька годин до повномасштабного вторгнення, Національна компанія Укренерго завершила від'єднання від російської та білоруської енергосистем, таким чином енергетична система України почалася працювати в ізольованому режимі (Енергетичний фронт ...). Через годину, о 2 год. 45 хв., за повідомленням Об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху над Україною був закритий повітряний простір для цивільних користувачів (Україна закрила небо ... 2022).

Вторгнення

24 лютого 2022 р. окупанти вторглися в Україну з трьох напрямків: з півночі (Білорусь, РФ), з півдня (Крим) та зі сходу – території контролюваної ними Донецької та Луганської областей (ОРДЛО). О 5:00 РФ нанесла ракетний по столиці України – Києву, а також Дніпру і Харкову. Противник завдав ракетних ударів по Київщині: аеропорту Бориспіль, Командуванню Сил спеціальних операцій у Броварах, позиціям 96-ї зенітно-ракетної Київської бригади, а також зенітної ракетної батареї 39-го окремого зенітного ракетного полку в Межигір'ї, штабу й об'єднаному вузлу зв'язку 1-ї Президентської бригади оперативного призначення імені гетьмана Петра Дорошенка Національної гвардії України в Нових Петрівцях.

Указом Президента України В. Зеленського № 64/2022 від 24 лютого 2022 року воєнний стан було оголошено о 7 годині 20 хвилин ранку по всій території України.

Тактичну оборону Києва взяла на себе 72 механізована бригада ім. Чорних Запорозжців, яка дислокувалася у Білій Церкві, на відстані 85 км від Києва. Її командир полковник О. Вдовиченко згадує, що українські військові не разраховували, що основний напрямок удару на Київ піде з Білорусі через зону Чорнобильської АЕС та Іванків. Очікували на одну-дві батальйони тактичні групи ворога, а увійшло декілька дивізій (Колона 2022). На північ від Києва російські війська мали вражаючу перевагу у чисельності військ 12:1. У той час 10 найбільш потужних бригад ЗСУ були на сході, захищаючи Донбас.

У перші два-три дні російські війська, незважаючи на опір українських захисників, швидко просувалися шляхами Київщини, долаючи середньому за добу 40 км (Коваль та ін. 2023, с. 41). У перший день супутник зафіксував довжину лінії ворожої бронетехніки у 15,5 км; 28 лютого довжина лінії військової бронетехніки вже становила 56 км. За свідченнями політолога В. Цибулька, вздовж його будинку «колона ворожої техніки їхала безперервно вісім годин» (Колона 2022). Уникаючи руху через поля, ворожі транспортні засоби опинялися на головних дорогах на північ від Києва. Колона складалася з 10-ти російських батальйонних тактичних груп. Саме вони мали виконати «атаку обезголовлення» – захопити Київ до 14 год. 55 хв. того ж 24 лютого 2022 року (Прес & Лібет 2023).

Командувач Сухопутних військ ЗСУ генерал-полковник О. Сирський зазначив, що вся компанія росіян була розрахована на стрімкий прохід сил спеціальних операцій до центру Києва

(Битва за Київ 2022). Планували блицкриг, швидке просування і захоплення урядового центру Києва у перший же день, максимум – впродовж трьох діб.

План захоплення Києва «за чотири години» був подібний до тактики радянської армії в Угорщині (1956), Чехословаччині (1968), Афганістані (1979): «захопіть столицю, заволодійте телерадіостанціями та оголосить по телебаченню, що ви виграли» (Ахонен 2022).

Аеродроми, які знаходилися неподалік від столиці, стали першочерговими цілями ворога. «Міжнародний аеродром Антонов», розташований на відстані 25 км від Києва, став головним об'єктом удару російських десантників у перші години нападу. Саме його злітна смуга могла приймати літаки, які перевозили важку техніку та десант, зокрема російські Іл-76.

О 10-й ранку 24 лютого 2022 р. через українсько-білоруський кордон до Гостомеля прорвалися 34 російських гелікоптера, які обстріляли захисників аеродрому та самі стали мішенню для знищення. Але решті гвинтокрилів вдалося висадити декілька сотень десантників, що було достатньо для захоплення аеродрому штурмом. Це був початок боїв за Гостомельський аеродром. Саме звідси, в разі успіху, російські десантники, могли просуватися у двох напрямках на Київ: в північному – до Мінського масиву і Оболоні, та західному – до Святошина (Тороп & Хоменко 2024).

Полковник Національної гвардії Андрій Антонищак особливо підкреслив подвиг 4-ої бригади оперативного призначення Національної гвардії України ім. Героя України сержанта С. Михальчука. Ті, хто перебував на той час поблизу аеродрому (150 осіб), були в основному строковиками. Найбільш боєдатний склад в рамках ротації відправили на схід (Sabbah & Koshiv 2022). У перший день агресії на аеродром прибуло три десятки спецпризначенців ГУР Міноборони України, завдання яких полягало дати відсіч нападу і протриматися до підходу 72-ої бригади з артилерією (Тороп & Хоменко 2024). Під час бою противник втратив 6 гелікоптерів. У перший день у бій за аеродром вступили українські екіпажі Су-24М та МіГ-29 (Харук 2022, с. 144). До ліквідації російського десанту доєдналися підрозділи 72-ої механізованої, 80-ї та 95-ї окремих десантно-штурмових бригад, 8-го окремого полку спецпризначення (Харук 2022, с. 144)). На вечір 24 лютого 2022 року аеродром був звільнений, була майже повністю знищена російська батальйонна тактична група 45-ої бригади.

Артобстріли 72-ої бригади та зруйнування злітно-посадкової полоси унеможливили приземлення 18-ти російських Іл-76, які вже вилетіли зі Пскова. Вночі 25 лютого на штурм аеродрому пішли російські підрозділи повітряно-десантних військ, атаковані українською авіацією та безпілотними апаратами. Росіяни захопили аеродром, але понесли великі втрати. 27 лютого реактивними снарядами ЗСУ пошкодили злітну смугу і зробили, тим самим, аеродром непридатним для використання.

Крім офіційних військових підрозділів в бою за аеродром брали участь цивільні озброєні особи. Головнокомандувач Збройних сил України генерал Валерій Залужний так прокоментував особливості цієї битви: «Військова теорія не враховує звичайних чуваків у спортивних штанях з мисливськими рушницями» (Шустер 2025, с. 23). Замість квітів, на які розраховували російські загарбники, «величезна кількість звичайних українців долучалася до супротиву як тільки могла, часто ризикуючи власним життям і без жодної підготовки» (Шустер 2025, с. 24). Жодна з перших битв не мала більшого значення для виживання України, ніж битва за аеродром в Гостомелі.

Надважливе значення з першого дня війни мала боротьба за українське небо. Київ захищали пілоти 40-ої бригади тактичної авіації, дислокованої у м. Васильків. Аеродром у Василькові був атакований ворогом відразу 24 лютого о 5:15 ранку. Українські екіпажі підняли літаки в небо й уникнули знищення від перших ударів. Це був важливий компонент стратегії оборони військового командування, щоб за декілька днів перемістити і заховати системи ППО і військовою авіацію від перших ракетних ударів. Впродовж 26–27 лютого велися наземні бої за Васильківський аеродром, під час яких російські десантники зазнали невдачі. Українським захисникам вдалося знищити ворога, тому росіяни відмовилися від боротьби і обстрілами зруйнували летовище.

У перший день пілоти вступили в бій з ворожою авіацією над центром Києва, над Куренівкою, в районі Вишгорода. Вони збили 5 ворожих літаків, не допустивши бомбардування Києва. Це була нерівна боротьба, під час якої 5 українських екіпажів відвели навалу 12 російських літаків та 8 гелікоптерів. Це мало колосальне значення як військово, так і морально-психологічне. Її відгомонам у людському сприйнятті стала поява в міфологічного образу льотчика-аса, «Янгола», «Привида Києва» – месника, який успішно захищає небо та виходить переможцем в повітряному бою. За легендою, у перші дні агресії, він збив 10 ворожих літаків. Цей образ припав киянам до душі, він був своєчасним і потрібним людям, допомагав їм згуртуватися та

зміцнював віру в перемогу. Пізніше зображення «Привида Києва» з'явилося на муралах, листівках, інсталяціях.

Тільки згодом стало відомо, що це був зібраний образ льотчиків – героїв 40-ої бригади тактичної авіації, які у нерівних боях боронили Україну: Герой України, командир авіаційної ескадрильї 40 БрТА полковник В'ячеслав Єрко (19.08.1985 – 24.02.2022), полковник 40 БрТА, командир ескадрильї Валентин Коренчук (31.08.1976 – 27.04.2024), Герой України, майор Андрій Пільщиков (3.02.1993 – 25.08.2023) та інші герої. Загалом 5 льотчиків 40 БрТА отримали звання Героя України, чотири з них – посмертно (Мазіна 2025).

Київ і кияни в умовах агресії: перші три дні

25 лютого 2022 р. Указом №121/2021 Президента України було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стратегію воєнної безпеки України». Передбачалося створення всеохоплюючої оборони України на засадах стримування, стійкості та взаємодії, що забезпечує воєнну безпеку, воєнний суверенітет і територіальну цілісність держави. 25 лютого 2022 р. українська влада звернулася до урядів західних країн з проханням закрити небо над Україною та над Чорнобильською АЕС.

Впродовж дня на дорогах Київщини були зняті всі дорожні знаки, розпочалося спорудження блок-постів, обладнання захисних споруд на контрольно-пропускних пунктах на в'їзді до Києва та по території міста.

О 6:30 ранку 24 лютого 2022 р. мер Києва Віталій Кличко звернувся до жителів з проханням залишатися вдома, тримати напоготові «тривожну валізу» з документами та необхідними речами, щоб в разі необхідності швидко дійти до укриття. У зв'язку з військовою агресією оперативний штаб Києва у перші години нападу ухвалив низку рішень, зокрема про тимчасове припинення роботи шкіл, дитячих садочків; посилену роботу всієї медичної системи столиці; організацію доступу киян до укриттів. Для підтримки правопорядку на вулицях було збільшено кількість патрулів. Від 8:30 вводився безкоштовний проїзд у громадському транспорті, хоча у перший день не курсували потяги зокрема й метро.

Впродовж дня інформаційні звернення мера Києва В. Кличка стосувалися роботи лікарень, створення Гуманітарного штабу для допомоги киянам, прохання стати донорами і здати кров (Віталій Кличко 2022).

24 лютого 2022 р. депутати Київради проголосували за внесення змін до бюджету столиці на 2022 р. на фінансування заходів Міської програми «Захисники Києва» для матеріально-технічного забезпечення підрозділів тероборони, обладнання пунктів постійної дислокації для бригади Сил територіальної оборони міста Києва та рекрутингових центрів (Київрада виділила ... 2022).

Велике значення для підтримки населення та подолання паніки мала стабільна робота банківської системи. 24 лютого 2022 року на початку робочого дня Правління Національного банку України провело брифінг щодо особливостей роботи банківської системи в умовах воєнного стану. Наголошувалося, що без обмежень здійснюються безготівкові операції, всі банкомати підкріплялися готівкою. Особливий акцент було зроблено на правилах щодо зняття готівки. Були встановлені такі ліміти: з картки ПриватБанку – не більше 20 тис. за 3 години; з картки українського банку – не більше 1000 грн./зняття, не більше 10 тис. протягом 3-х годин, не більше 15 тис. грн. – на добу (Скотніков 2022). З ранку всі банки були відкриті.

Масштаб та напрямок головного удару, розгортання військових дій саме в напрямку на Київ для багатьох цивільних громадян виявилися несподіваними. Для киян перша доба запам'яталася вибухами, довгими чергами на АЗС, відсутністю ліків, ажіотажем в магазинах. Місто з тримільйонним населенням перебувало в стані невизначеності, великого хвилювання за життя і безпеку своїх близьких, через можливість військових дій на території столиці, перспективу гуманітарної катастрофи.

У перші години мешканці столиці почали вивозити сім'ї за межі міста, зріст попит на бензин, готівку у банкоматах, ліки, продукти харчування. Кияни запасалися товарами, припускаючи, що «завтра це все вже не буде працювати». Вже після 12-ої години першого дня агресії на західних околицях столиці були чутні вибухи, у соцмережах з'явилася інформація про бої у Гостомелі. Близько 15:00 по місту почали закриватися пункти обміну валют, крамниці та кафе.

Національна гвардія України перекрыла мости через Дніпро о 16:00, і тільки метро забезпечувало сполучення між правим та лівим берегом. О 17:00 влада оголосила про введення комендантської години від 22:00 до 07:00 ранку. У цей же день Президент України Володимир Зеленський підписав закон про проведення мобілізації (Савицький 2022).

З перших днів війни агресор, порушуючи закони і правила війни (ч. 1 ст. 438 КК України), почав атакувати житлову інфраструктуру Києва. Застосовувалися різні види артилерії, ракетні удари, які наносилися з території Білорусі, акваторії Чорного і Каспійського морів. Цілями ракетних ударів у Києві були будівлі Міністерства оборони, Командування сухопутних військ, територія Південного залізничного вокзалу, де розміщувався головний пункт евакуації біженців, об'єкти критичної інфраструктури. 26 лютого 2022 р. два ракетних удари були нанесені по багатоповерховому будинку на проспекті Валерія Лобановського, 6-а, зруйнувавши квартири з 17-го по 21-й поверх.

У Києві від січня 2022 р. функціонувала система управління теробороною, був створений об'єднаний навчальний центр для підготовки всіх підрозділів безпеки, визначено полігон для підготовки. Запроваджена цільова програма «Захисник Києва» (Доломанжі 2022). Мобілізація бійців тероборони та проведення навчальних зборів була оголошена 22 лютого 2022 р., передбачалося, що вони будуть охороняти об'єкти критичної інфраструктури. Під час нападу, саме на основі цих підрозділів територіальної оборони було розгорнуто будівництво оборонних споруд, формування блокпостів на основних шляхах, на вулицях та провулках столиці. «Армія вихідного дня», як у мирний час називали ці підрозділи, стала важливою складовою спротиву України. Всього в Україні було сформовано 25 бригад територіальної оборони, київська бригада нараховувала до 6 тис. осіб.

У перший же день війни тисячі добровольців прийшли до воєнкоматів аби долучилися до оборони міста. Всім, хто був готовий воювати, за розпорядженням міністра внутрішніх справ Д. Монастирського, була видана зброя. У перший день добровольці отримали 10 тис. одиниць автоматичної зброї, у наступні дні ця цифра зросла до 25 тисяч. Добровольці отримали 1 млн патронів, а також РПГ, гранати. Зброя закріплювалася за особою і видавалася за паспортом, дані якого вносилися у відповідну базу. Так формувалася цивільно-військова оборона (добровольчі формування територіальних громад), яка підпорядковувалася командуванню Сил територіальної оборони (Кізлова 2022).

Друга доба російського вторгнення була однією з найважчих для Києва і киян. О 4 год. ранку великий вибух пролунав на лівому березі Києва. 25 лютого 2022 року зранку з'явилася інформація про появу російських диверсійно-розвідувальних груп на околицях Києва, про бої з ворожою ДРГ біля метро «Берестейська», на території Оболонського району, в районі Рибальського півострову, в районі Гаванського мосту, в Голосіївському районі. Активна робота по ліквідації ДРГ велася в урядовому кварталі. Як з'ясувалося, до складу російських ДРГ входили й представники кримського підрозділу «Беркут», які володіли українською мовою й орієнтувалися у Києві. Напередодні вторгнення, майже за рік, диверсанти поселилися на квартирах та будинках у Києві та передмісті, вивчали цілі, закладали схованки зі зброєю. Вони виділялися нетиповою поведінкою, акцентом, запитаннями. Їх діяльність у перший день війни мала на меті створити враження, що ворог уже в столиці та має військовий успіх (Шустер 2025, с. 30).

Процес ліквідації ДРГ полегшувала практика вистежування власників телефонів з російськими номерами Національної поліцією України. Було зафіксовано велику концентрацію таких мобільних телефонів біля об'єктів критичної інфраструктури, оборонних об'єктів, біля урядового кварталу, резиденцій державних діячів, відомих політиків (Хлебников 2022).

На дорогах, заборах, дахах Києва і Київщини диверсантами були нанесені мітки люмінесцентною фарбою (кола, хрести, стрічки на деревах), якими позначали можливі маршрути пересування російських підрозділів. Загалом по місту диверсанти розставили багато балістичних міток, позначали також газові труби (Диверсанти мітять газові труби ... 2022). Через це київська влада звернулася до киян з проханням перевірити будинки через можливу наявність подібних міток (Сергеєва 2022). Для боротьби з диверсантами, було заборонено займати смугу громадського транспорту: автомобілі, що рухаються смугою громадського транспорту, будуть вважатися транспортом диверсійно-розвідувальних груп. Користування цією смугою дозволено тільки авто зі спецвантажами, громадському транспорту, військовій техніці та каретам швидкої допомоги (У Києві суворо заборонено ... 2022). Прес-служба Національної поліції України просила також звертати увагу і повідомляти про людей з елементами червоного кольору на одязі (Поліція просить повідомляти ... 2022).

Впродовж першого дня агресії у столиці були знищені всі виявлені диверсійно-розвідувальні групи. Але це був тільки початок. Винищення ворога було щоденною реальністю захисників столиці і приміської зони. 26 лютого під час захисту аеродрому у Василькові, російські диверсанти у формі Нацполіції, розстріляли українських бійців на КПП. Того дня у Києві було виявлено і вбито 60 диверсантів, затримано десятки осіб, які ставили мітки (Петришин 2022).

Загалом, до кінця березня 2022 р. у Києві було ліквідовано 20 диверсійно-розвідувальних груп і затриманого понад 350 їх учасників (Снегирьов 2022).

У перший день війни кияни почали покидати столицю. Як згодом зазначив В. Кличко, до початку воєнних дій у Києві «ночувало» приблизно 3,5 млн людей. Вдень з області приїжджало ще 1 млн. З початком агресії з Києва почали виїжджати переважно діти і жінки. Кияни виїжджали власним транспортом, поїздами (часто безкоштовно), евакуаційними автобусами, які надали органи влади, громадські та державні організації. Кількість людей, які перебували у Києві скоротилася за час Київської оборонної операції до 1 млн (У місті перебуває ... 2022). Це була вимушена міграція в умовах військової загрози.

На виїзд у західному напрямку утворилися багатокілометрові черги. Виїжджали переважно по трасі М06 (Київ – Чоп), більш відомою під назвою Житомирська. Пересічні громадяни, покидаючи Київ, не знали, що ця траса від початку вторгнення перетворилася на «трасу смерті». Цивільні автівки безжально розстрілювалися російськими військовими. Як повідомила Олена Зеленська, у перший день війни загинула родина, яка намагалася виїхати з Києва: бабуся, дідусь, мати з двома дітьми – півторарічним хлопчиком і шестирічною Софією (Сергієць 2022). Житомирською трасою їхали не тільки кияни, але й мешканці селищ, які вже були окуповані. На одній ділянці Житомирської траси, довжиною у кілометр, були спалені понад десяток автомобілів із декількома десятками пасажирів (Загородній 2022).

Коли на відстані 35–40 км від Києва російські війська були розбиті українською авіацією, потім «Байрактари» випалили російську колону, загарбники зайняли селища вздовж траси, де почали грабувати і вбивати населення, розстрілювати автівки. Так, 25 лютого 2022 р. біля с. Гостомель було розстріляно 12 легкових автомобілів. Російські війська влаштували справжнє «сафарі» за цивільними автомобілями. За даними Національної поліції України, по одній машині випускали від 40 до 130 куль. Впродовж березня військові 2-го батальйону 5-ої окремої танкової бригади, які прибули з Улан-Уде, вбивали пішоходів, пасажирів та водіїв біля АЗС UPG, а потім спалювали людей і машини, щоб приховати злочин.

Після деокупації, за даними Національної поліції України, у с. Дмитрівка, що на Київщині, були зведені близько півсотні спалених автомобілів, з них 11 авто – з ділянки між селами Мила і Мрія. І це одне з десятка таких звалищ на території Київщини (Кульм & Лазер 2023).

Від початку російського вторгнення «дорогу життя» забезпечували працівники «Української залізниці». У перші дні найбільшого ажіотажу щоденно з київського залізничного вокзалу виїжджало до 80–90 тис. пасажирів (Корпусенко 2022).

Посадка в потяг відбувалася в порядку «живої черги», пріоритет надавався жінкам, дітям, особам похилого віку. Вагони були переповнені, пасажири їхали десятки кілометрів стоячи у проходах і тамбурах. У вагони, розраховані на 50 людей, набивалося до 120. У спогадах свідки того часу згадували це так: «Мої знайомі так виїжджали з Києва, по 12 людей у купе. На столі кошик з немовлям, а на руках сумка з котом»; «Ми їхали 3 березня. Я з дочкою, їй було 8 тоді. І сусідка з дочкою 13 років. Багато людей. Навіть не було де стати. Я своїм місцем поступилася матері з двома дітьми. При собі мали документи, пів батона і пів фляги води. Ми майже не пили, щоб дітям було» (Потяг надії ... 2024). Заради безпеки потяги їхали маршрутами, про які не знали навіть провідники, з вимкненим світлом та інтернетом. Машиністи знижували швидкість поблизу станцій з бомбосховищами та очікувати «безпечного вікна» для проїзду. Дорога займала вдвічі більше часу, ніж зазвичай. Більшість пасажирів виходили у Вінниці, Хмельницькому, Львові, Ужгороді, Чернівцях (Потяг надії ... 2024).

Найбільш небезпечною була евакуація жителів приміських територій, де точилися важкі бої. На Київщині від початку агресії залізниця стала єдиною можливістю на порятунок жителів Ірпеня і прилеглих населених пунктів. Від 28 лютого по 5 березня 2022 р. евакуаційні потяги виконували три рейси на добу, загалом вивезли до Києва з заблокованого російськими військами Ірпеня близько 10 тис. громадян. З огляду на близькість військових дій, виїзд з Києва залізницею був небезпечним. 24 березня 2022 р. в районі Василькова, недалеко від Києва, попав під обстріл евакуаційний потяг з пасажирами № 43 Київ – Івано-Франківськ, у трьох вагонах були вибиті вікна, обійшлося без жертв.

У березні 2022 року Укрпошта випустила благодійну марку «Евакуаційний поїзд Ірпінь – Київ», основою сюжету стали реальні події 4 березня 2022 року, коли було вивезено 3 тис. мешканців Ірпеня, після чого залізнична колія була зруйнована ворогом (В Україні випустили ... 2022). Згодом на тему евакуаційних потягів Укрпошта випустила марки «Евакуаційний потяг. Херсон», «Львів. Евакуаційний потяг» (01.11.2023), створені на основі реальних подій, які увічнили подвиг залізничників під час евакуації населення. У травні 2024 р. на телеканалі «Дім»

вийшов чотирисерійний фільм «Потяг» (реж. В. Янощук), присвячений темі порятунку цивільного населення, героїзму працівників евакуаційного потягу «Київ – Чернівці», темі людської гідності, намагання пересічних людей осмислити нову реальність і пережити складний час. Загалом з 1 по 20 березня 2022 р. Укрзалізниця евакуювала близько 2,77 млн громадян (там само).

За даними Міжнародної організації з міграції, протягом першого місяця повномасштабної війни з України виїхали 3,6 млн осіб, з них близько 1,9 млн осіб – з Києва і Київської області. Частина мешканців Київщини, які прибули сюди після 2014 р. з тимчасово окупованих територій Криму, Луганської та Донецької областей (близько 163 тис.), змушені були виїжджати вже вдруге (Вимушена міграція ... 2022).

Особливе значення в ці важкі часи мав мобільний зв'язок, можливість зв'язатися з рідними, слідкувати за новинами. Напередодні вторгнення, з 15 лютого 2022 р. однією з ознак наближення війни були безперевні DDoS атаки українських веб-сайтів. З перших днів агресії кібервійна вступила у нову фазу: почалися кібератаки на веб-сайти органів державної влади, установ, організацій з метою поширення неправдивої інформації, провокування панічних настроїв, дезорієнтації і так наляканих громадян.

На початку лютого 2022 р. більше 90% українців мали покриття 4D. Швидкими темпами споруджувалися базові станції у сільській місцевості. Перші дні війни показали, наскільки критично важливим було втримати роботу мереж, забезпечити доступ до інформації, новин, шляхів евакуації, повідомлень про повітряну тривогу та відбій. Інформованість населення, постійні контакти з рідними та знайомими завдяки мобільному зв'язку були життєво важливі в перші дні невизначеності.

Напередодні війни український ринок телекомунікаційних послуг був одним з найбільш прогресивних. Завдяки довоєнному плануванню і підготовці до «можливих інцидентів і проблем», компанія Vodafone збільшила пропускну здатність мережі, організували резервні канали транспортної мережі. Київстар вклав у модернізацію мережі мільярди гривень, що забезпечило її роботу у кризових умовах (Мобільний зв'язок ... 2022). Компанія lifecell мала заздалегідь розроблений план на випадок збройної агресії, сформований на основі досвіду 2014 року. Компанії вдалося заздалегідь перемістити офіси, архіви, документацію та критичне мережеве обладнання зі східного до західного регіону України та запустити це обладнання.

З початком широкомасштабної агресії базові станції, трансформаторні підстанції, оптичні кабелі, антени, шафи з обладнанням були пошкоджені. Така ситуація була в Гостомелі, Бучі, Ірпені. На початку березня спільними зусиллями мобільних операторів (Київстар, Vodafone, lifecell) був запущений національний роумінг на території України, який давав можливість переключатися з одного оператора на інший і таким чином мати зв'язок (Прибисько 2022). Подбали про забезпечення зв'язку у пунктах незламності та укриттях, впровадження системи екстреної допомоги за єдиним телефонним номером 112, інформаційне оповіщення населення через мережі мобільних операторів, координацію операторів і провайдерів щодо забезпечення сталості функціонування мереж під час аварійного відключення електропостачання (Зв'язок під час війни ... 2025).

Компанії забезпечували зв'язок в умовах активних бойових дій, надавали необхідну мережеву місткість у місцях великого скупчення людей під час переміщення біженців. У перші тижні мобільні оператори збільшили кількість послуг для абонентів, надаючи безкоштовно 5 Гб безплатного інтернету у 30 країнах світу (Мобільний зв'язок ... 2022). На початку березня 2022 р. міністр цифрової інформації М. Федоров звернувся до генерального директора SpaceX І. Маска з проханням підключити Україну до супутникового інтернету. Це було важливо, наприклад, для відновлення зв'язку у звільнених Ірпені та Романівці (Starlink Маска). Лаконічна фраза «Як ти?» стала найбільш використовуваною у телефонних розмовах у ці надзвичайно трагічні дні.

Від початку вторгнення столиця швидко набула суворих рис прифронтового міста. Військові, бійці територіальної оборони, поліція, пожежники, служба надзвичайних ситуацій своєю діяльністю надавали впевненість киянами на захист і перемогу над ворогом.

Київ поступово перетворювався на фортецю: дороги були перекриті бетонними блоками, мішками з піском, їжачками на вулицях і перехрестях, пам'ятники столиці «вкривали» від зовнішніх загроз. Скоротилися маршрути громадського транспорту, з будинків були зняті номери і назви вулиць, вікна заклеювали нахрест стрічками. 26 лютого 2022 р. Київський метрополітен тимчасово припинив перевезення пасажирів і перейшов у режим укриття для киян, де у перші дні війни перебувало до 15 тис. людей. Вони розміщалися також у вагонах, які не задіяні у русі. Потяги метро на інших гілках курсували 1 раз на 40 хвилин, в основному у бік залізничного вокзалу.

З початком війни населення зіткнулося з наслідками паливної кризи, дефіцитом пального всіх видів; вартість літру бензину на деяких заправках сягала 60 грн. І навіть за такою ціною його було не купити. Кияни пересідали на електричні самокати, велосипеди, моноколеса. Київські служби безперебійно забезпечили місто газом, електрикою, зв'язком, хоча опалення було вже відключене. Малий та середній бізнес підтримував підрозділи ТрО, ресторани і кафе готували для них їжу («Царське село», «Фрет», «Moon rabbits» та ін.), з постачанням продуктів допомагали бренди «Наша ряба», «Три ведмеді». Згодом у перші місяці війни Гуманітарний штаб Києва налагодив щоденну допомогу, яку отримували майже 8 тис. осіб (Віталій Кличко в цифрах ... 2025).

В умовах військового стану служби столиці не могли надавати послуги у повному обсязі. Повноцінно не працював громадський транспорт, значно скоротилася чисельність працівників комунальних підприємств. У Київпастрасервісі, наприклад, через виїзд та мобілізацію замість 4,5 тис. працівників лишилося тільки 1,5 тис., хоча підприємство працювало у більш напруженому стані. Така ж ситуація була в службах водопостачання, електропостачання, зв'язку, благоустрою. У перші місяці війни в Збройних силах України та в підрозділах територіальної оборони перебувало більше 1 тис. столичних комунальників. Майже сотня аварійних бригад працювали на ліквідації пошкоджень інженерних мереж у столиці (Більше тисячі ... 2022).

З кожним днем ситуація в Києві поступово стабілізувалася, влада закликала подбати про самотніх та літніх людей, регулювала життєво важливі проблеми, зокрема отримання рецептів на інсулінові ліки в центрах первинної медико-санітарної допомоги. Кияни демонстрували згуртованість і взаємодопомогу, на основі якої запрацювала важлива складова захисту в умовах російської агресії – волонтерство.

Опитування групи «Рейтинг» на початку березня 2022 р. показало, що 88% українців вірили у те, що Україна зможе відбити напад РФ, про готовність захищати країну зі зброєю в руках висловилися 80% опитаних. 98% респондентів висловили підтримку Збройним Силам України, 93% довіряли Президенту В. Зеленському (Сьомий день ... 2022).

Впродовж 24–26 лютого 2022 р. Україна витримала перший удар. Згодом О. Сирський, командувач оборони Києва, генерал-полковник, командувач Сухопутних військ ЗСУ зазначив: «Ім фактично нічого не вдалося, вони від початку понесли поразку у своїх планах» (Запам'ятаєм назавжди ... 2022).

Саме в ці дні виявилися фактори, що відіграли ключову роль у стійкості України у війні: вияв високого рівня національної свідомості населення та готовності захищати свою землю; політична єдність і згуртованість навколо завдань оборони столиці; військова готовність до збройної боротьби на основі досвіду, набутого з 2014 року; підтримка цивільного населення; створення територіальної оборони.

Попереду були не менш криваві і важкі періоди Київської оборонної операції (Буча, Ірпінь, Мощун, Бровари). Ці події довели, що РФ остаточно відкинула попередні форми політичної, економічної, культурної політики та політики жорсткої сили (2014 р.) «прив'язування до себе» українців і перейшла, за висловом А. Умланд, до масштабного державного тероризму (Umland 2025).

Дана тема потребує подальшої розробки в контексті «міського характеру» російсько-української війни, дослідження зміни міського укладу, способу життя, навчання та виживання пересічних громадян в цих надзвичайно важких умовах. Потребують подальшого вивчення наслідки переміщення населення, долі киян, яких міграційними хвилями рознесло по всьому світу.

Список джерел та літератури

Битва за Київ (1+1 Продакшин). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Wepk0aRoHBg>

Більше тисячі столичних комунальників зі зброєю в руках захищають Україну» – Петро Пантелеєв. Хрещатик, 21 травня 2022, № 11(5435).

В Україні випустили благодійну марку «Евакуаційний поїзд Ірпінь – Київ», 18.07.2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/v-ukrayini-vypustyly-blagodijnu-marku-evakuacijnyj-rouzid-irpin-kyiv/>

Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого – 24 березня 2022). 29.03.2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznja-2022/>

Війна росії проти України – хроніка подій в Оболонському районі. Моя Оболонь Незалежний портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://my-obolon.kiev.ua/ua/novyny/vijna-rosii-proti-ukraini-xronika-podij-v-obolonskomu-rajoni.html>

Віталій Кличко в цифрах розповів про життя столиці протягом трьох років широкомасштабної війни. 24 лютого 2025 р. 12:32 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_v_tsifrah_rozpoviv_pro_zhittya_stolitsi_protyagom_trokh_rokiv_shirokomashtabno_viyeni/

Віталій Кличко: «Київ створює гуманітарний штаб для допомоги киянам, які її потребують», Хрещатик, № 8 (5492) 25 лютого 2022.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни (квітень 2022р.). (2022). К.: МО України, ГШ ЗСУ.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни (лютий-березень 2022р.). (2022) К.: МО України, ГШ ЗСУ.

ГНАТОВ, А., ЄВСЄЄВ, І., & СКРЯБІН, О., 2025, Воєнно-історичні аспекти проведення Київської оборонної операції (24.02.2022–02.04.2022). Міжнародний науковий журнал «Military Science», 3(1), 126–154. DOI.org/10.62524/msj.2025.3.1.0

ГРУШЕЦЬКИЙ, А., Сприйняття готовності України до вторгнення. Прес-реліз Київського міжнародного інституту соціології, 1.10.2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1554&page=1>

Диверсанти мітять газові труби у Києві: одразу здавайте їх поліції. Хрещатик, 25 лютого 2022.

ДОЛОМАНЖИ, А., Тероборона Києва: стало відомо, як багато охочих вступити до її лав. УНІАН, 14 лютого 2022 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unian.ua/war/teroborona-u-kiyevi-stalovidomo-yak-bagato-ohochih-vstupiti-do-jiji-lav-novini-kiyeva-11703475.html>

Енергетичний фронт. 365 днів незламності. Укренерго. Національна енергетична компанія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ua.energy/energy_front_365.html

ЗАГОРОДНІЙ, О., Траса смерті, на якій росіяни розстрілювали цивільні авто, зрештою стала масовим могилом і для самих окупантів. ТСН, 24 лютого 2022, 13:42. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tsn.ua/exclusive/trasa-smerti-na-yakiy-rosiyani-rozstrilyuvali-civilni-avto-zreshtoyu-stala-masovim-mogilnikom-i-dlya-samih-okupantiv-2272039.html>

Запам'ятаєм назавжди: як Київ відстояв свою свободу. YouTube-Україна сьогодні – Гроші, 25 серпня 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9-oqIs83kpA>

Зв'язок під час війни: досвід оперативно-технічного управління комунікаційними мережами в умовах воєнного стану. 18.02.2025 Державна служба спецзв'язку та захисту інформації України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cip.gov.ua/ua/news/zv-yazok-pid-chas-viini-dosvid-operativno-tekhnichnogo-upravlinnya-komunikaciinimi-merezhami-v-umovakh-voennogo-stanu>

КЕЛЬМ, Н. & ЛАЗЕР Т. Масове вбивство на Житомирській трасі: мапа, хронологія та розслідування російського злочину. 2023-09-08; 12: 24. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://texty.org.ua/projects/110472/masove-vbyvstvo-na-zhytomyrskij-trasi-mapa-hronolohiya-ta-rozsliduvannya-rosijskoho-zlochynu>.

Київрада виділила додаткові кошти на захист столиці. – Микола Поворозник. Вечірній Київ, 24 лютого 2022 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61692/>

КІЗІЛОВА, С., Київ: людям за кілька годин роздали 10 тис. автоматів для спротиву РФ. Українська правда, 24 лютого 2022, 22:17. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325565/>

КОБЗАР, Ю., Вже пахло війною: Залужний розповів, коли РФ насправді почала розгортати армію вторгнення. УНІАН, 18.01.2025. 16:31 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://glavcom.ua/country/incidents/uzhe-pakhlo-vijnoju-zaluzhnij-rozpoviv-koli-rf-pochala-rozhortati-armiju-vtorhnennja-1041139.html>

КОВАЛЬ, М., ЩИПАНСЬКИЙ, П., КИДОНЬ, В., & ГРИЦЮК, В., 2023, Стратегічний характер Київської оборонної операції (24 лютого – 2 квітня 2022 р.). Український історичний журнал, (3), 5–29. DOI.org/10.15407/uhj2023.03.005

Колона (2022). «1+1 Продакшин». Керівник проєкту М. Шиленко. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9SpGHn5fjJ>

КОРПУСЕНКО, Б., У перші дні війни з київського вокзалу виїжджало по 100 тис. біженців, Вечірній Київ, 12 березня 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/62704/>

МАЗІНА, Н., «Не треба давати звання героя за загибель чи за те, що він класний хлопець. Давайте за те, що зробив». Чому Валентин Коренчук – один із Привидів Києва – досі не Герой України. 09 червня 2025. 07:00. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hromadske.ua/viyskovi/245850-ne-treba-davaty->

zvania-heroia-za-zahybel-chy-za-te-shcho-vin-klasnyy-khlopets-dayte-za-te-shcho-zrobyv-chomu-valenty-nkorenchuk-odyn-iz-pryvdydiv-kyueva-dosi-ne-heroy-ukrayiny

МАКАРОВ, В., & РЄЗНИК, В., 2022, Боротьба в повітряному просторі під час війни Росії проти України: узагальнення перших місяців. Український історичний журнал, 6, 17–30. DOI.org/10.15407/uhj2022.06.017

МАТЯШ, Т., Bild: Росія розглядає план захопити дві третини території України разом із Києвом. 4 грудня 2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://lb.ua/world/2021/12/04/500193_bild_rosiya_rozglyadaie_plan_zahopiti.html

Мобільний зв'язок під час війни. Як lifecell під обстрілами ремонтує базові станції. 24 квітня 2022 року. 18:30. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vctr.media/ua/mobilnij-zvyazok-pid-chas-vijni-yak-lifecell-pid-obstrilami-remontuye-bazovi-stancziyi-139649/>

ПЕТРИШИН, О., У Києві за день виявили і вбили 60 диверсантів. Вечірній Київ, 26 лютого 2022 року. 03:33. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61825/>

Поліція просить повідомляти про підозрілих людей на вулицях, Вечірній Київ, 24 лютого 2022, 10:54. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61717/>

Потяг надії: залізниця в час війни. 12.11.2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/potyag-nadii-zaliznitsya-v-chas-viyni/>

ПРЕС К., & ЛИБЕТ С., Чому на початку війни біля Києва зазнала краху 56-кілометрова колона Путіна; [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjly94rg6n1o> 22 лютого 2023.

ПРИБИТЬКО, С., Як працює мобільний зв'язок під час війни. Економічна правда. 28 квітня 2022 р., 13:15. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://epravda.com.ua/columns/2022/04/28/686357/>

Російсько-українська війна. Енциклопедичний глосарій. Упорядники: д. і. н., проф. А. Киридон, к. і. н., доц. А. Іваненко; за заг. ред. д. і. н., проф. А. Киридон. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2024. Вип. 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vue.gov.ua/images/8/86/Rosiysko-ukrainska-viyna.-Entsyklopedychnyu-hlosariy.-2024.pdf>

САВИЦЬКИЙ, О., Перший день вторгнення Росії – репортаж з Києва. DW, 24.02.2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/pershyi-den-viiny-reportazh-z-kyieva/a-60905531>

СЕГЕДА С., & МАШТАЛІР, В., 2022, Територіальна оборона України як феномен національної військової історії. Український історичний журнал, 4, 148–158. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.148>

СЕРГЕЄВА, Ю., Розтрощені будинки, перестрілка та ДРГ: згадуємо другу добу великої війни для Києва. Вечірній Київ, 25 лютого 2023 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/79032/>

СЕРГІЄЦЬ, А., «Я впізнав їх за одягом» – історії дітей, які загинули від початку війни. Суспільне. Новини. 24 березня 2022 року. 20:34. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/221249-avpiznav-ih-za-odagom-istorii-ditej-aki-zagинули-vid-pocatku-vijni/>

СКОТНІКОВА, О., Банківська система продовжує забезпечувати діяльність ЗСУ та економіки України, – Шевченко, Вечірній Київ, 24 лютого 2022, 11:05. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61714/>

СНЕГІРЬОВ, Д., Як розпізнати і знешкодити російську ДРГ: ключові ознаки диверсантів. Главком, 26 березня 2022 року. 13:42. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://glavcom.ua/columns/dsnegiryov/yak-rozpiznati-i-zneshkoditi-rosiysku-drg-klyuchovi-oznaki-diversantiv-833117.html>

Starlink Маска прибув в Україну. Хто і як може криштуватися інтернетом. BBC news Україна. 2 березня 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60583913>

Сьомий день. Росії нічого не виходить. Zbruc̆. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/110905>

ТОРОП, О., & ХОМЕНКО, С., Невідомі факти про Гостомель. Як цей аеродром так і не став для росіян воротами на Київ. BBC news. Україна. 24 лютого 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-68378380>

У Києві суворо заборонити займати смугу громадського транспорту, Хрещатик, 25 лютого 2022.

У МЗС України зазначили, що фактичних змін у ситуації з безпекою останнім часом не відбулося. Дзеркало тижня, 24 січня 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/vvazhajemotakij-krok-peredchasnim-ta-nadmimim-mzs-pro-rishennja-derzhdepu-rishuche-posolstva-u-kijevi.html>

У місті перебуває 2,2 мільйона людей, – мер Києва. Хрещатик, 2022, 10 травня.

Україна закрила небо для польотів. ТСН, 24.02.2022, 05:41. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zakrila-nebo-dlya-polotiv-1985896.html>

ХАРУК, А., & ЗЕЛЕНИЙ, В., 2022, Офіційні українські видання про російсько-українську війну та їх використання в історичних джерелах, Військово-науковий вісник, № 40 (230), с. 202–216. Хроніка війни 2014–2022. Перші півроку повномасштабної агресії (24.02.2022–24.08.2022)». Упоряд. О. В. Красовицький. Упор, хрон.: Є. О. Романенко, В. М. Воронін, А. М. Шаповалова, Харків, Фоліо.

ХАРУК, А., 2022, Оборона Гостомельського та Васильківського аеродромів: спроба реконструкції подій, Український історичний журнал, 4, 139–147. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.139>

ХЛЄБНИКОВ, В., В МВС розповіли про специфіку ДРГ у Києві на початку війни та про дієвий спосіб нейтралізації. Big Kyiv, 17.07.2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bigkyiv.com.ua/v-mvs-rozprovily-pro-speczyfik-u-kyuevi-na-pochatku-vijny-ta-pro-diyevyj-sposib-borotby-iz-nymy/>

ХМІЛЕВСЬКА, В., Ще три країни закликали своїх громадян покинути Україну через «максимальний ризик загрози». Дзеркало тижня, 11 лютого 2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/japonija-zaklikaje-svojikh-hromadjan-pokinuti-ukrajinu-cherez-maksimalnij-riven-zahrozi.html>

ШУСТЕР, С., 2025, Шоумен. У вирі вторгнення, яке шокувало світ і зробило з Володимира Зеленського лідера. Чорна Гора.

HARRIS, SH., & SONNE, P., Russia planning massive military offensive against Ukraine involving 175,000 troops, US intelligence warns, Washington Post. December 3, 2021. [Online]. Available from: https://www.washingtonpost.com/national-security/russia-ukraine-invasion/2021/12/03/98a3760e-546b-11ec-8769-2f4ecdf7a2ad_story.html

Institute for the Study of War. Web-site [Online]. Available from: <https://understandingwar.org/>

Sabbah, D., Koshiv I. The battle for Kyiv revisited: the litany of mistakes that cost Russia a quick win, The Guardian 28 Dec. 2022. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2022/dec/28/the-battle-for-kyiv-revisited-the-litany-of-mistakes-that-cost-russia-a-quick-win>

References

«Bilshе tysiachi stolychnykh komunalnykiv zi zbroieiu v rukakh zakhyshchaiut Ukrainu» – Petro Panteleiev [«More than a thousand capital utility workers are defending Ukraine with weapons in their hands»]. Khreshchatyk, 21 travnia 2022 № 11 (5435). [In Ukrainian].

Bytva za Kyiv (1+1 Prodakshyn) [Battle for Kyiv (1+1 Production)]. [Online]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=Wepk0aRoHBg> [In Ukrainian].

DOLOMANZHY, A., Teroborona Kyieva: stalo vidomo, yak bahato okhochykh vstupyty do yii lav. UNIAN, 14 liutoho 2022 r. [Kyiv Territorial Defense: the high number of volunteers joining its ranks has been revealed]. UNIAN, February 14, 2022. [Online]. Available from: <https://www.unian.ua/war/teroborona-u-kiyevi-stalo-vidomo-yak-bagato-ohochih-vstupiti-do-jiji-lav-novini-kiyeva-11703475.html> [In Ukrainian].

Dyversanty mitiat hazovi truby u Kyievi: odrazu zdavaite ikh politsii [Saboteurs are marking gas pipes in Kyiv: report them to the police immediately]. Khreshchatyk, 25 liutoho 2022. [In Ukrainian].

Energetychnyi front. 365 dnev nezlamnosti. Ukrenerho. Natsionalna enerhetychna kompaniia [Energy Front. 365 Days of Resilience]. Ukrenergo. National Energy Company]. [Online]. Available from: https://ua.energy/energy_front_365.html [In Ukrainian].

HARRIS, SH., & SONNE, P., Russia planning massive military offensive against Ukraine involving 175,000 troops, US intelligence warns. Washington Post. December 3, 2021. [Online]. Available from: https://www.washingtonpost.com/national-security/russia-ukraine-invasion/2021/12/03/98a3760e-546b-11ec-8769-2f4ecdf7a2ad_story.html [In English].

HNATOV, A., IEVSIIEV, I., & SKRIABIN, O., 2025, Voiенно-istorychni aspekty provedennia Kyivskoi oboronnoi operatsii (24.02.2022–02.04.2022) [Military-historical aspects of the Kyiv defensive operation (02/24/2022–04/02/2022)]. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Military Science», 3(1), 126–154. DOI: <https://doi.org/10.62524/msj.2025.3.1.0>. [In Ukrainian].

HRUSHETSKYI, A., Spryniattia hotovnosti Ukrainy do vtornnennia [Perception of Ukraine's readiness for invasion]. Press release of the Kyiv International Institute of Sociology. Pres-reliz Kyivskoho mizhnarodnoho instytutu sotsiologii, 1.10.2025. [Online]. Available from: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1554&page=1> [In Ukrainian].

Institute for the Study of War. Web-site [Online]. Available from: <https://understandingwar.org/> [In English].

- KELM, N. & LAZER T. Masove vbyvstvo na Zhytomyrskii trasi: mapa, khronolohiia ta rozsliduvannia rosiiskoho zlochynu [Mass murder on the Zhytomyr highway: map, chronology, and investigation of a Russian crime]. 2023-09-08; 12:24. [Online]. Available from: <https://texty.org.ua/projects/110472/masove-vbyvstvo-na-zhytomyrskij-trasi-mapa-hronolohiya-ta-rozsliduvannya-rosijskoho-zlochynu>. [In Ukrainian].
- KHARUK, A., & ZELENYI, V., 2022. Ofitsiini ukrainski vydannia pro rosiisko-ukrainsku viinu ta ikh vykorystannia v istorychnykh dzherelakh [Official Ukrainian publications about the Russian-Ukrainian war and their use in historical sources] Viiskovo-naukovyi visnyk, № 40 (230), s. 202–216. Khronika viiny 2014 – 2022. Pershi pivroku povnomasshtabnoi ahresii (24.02.2022 – 24.08.2022)». Uporiad. O. V. Krasovytskyi. Upor, khron.: Ye. O. Romanenko, V. M. Voronin, A. M. Shapovalova, Kharkiv, Folio. [In Ukrainian].
- KHARUK, A., 2022, Oborona Hostomelskoho ta Vasytkivskoho aerodromiv: sprobna rekonstruktsii podii [Defense of Hostomel and Vasytkiv airfields: an attempt at reconstruction of events.]. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal, 4, 139–147. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.139> [In Ukrainian].
- KHLIEBNIKOV, V., V MVS rozpovily pro spetsyfiku DRH u Kyievi na pochatku viiny ta pro diievyi sposib neitralizatsii [The Ministry of Internal Affairs shared specifics of DRGs in Kyiv at the beginning of the war and an effective way of neutralization]. Big Kyiv, 17.07.2022. [Online]. Available from: <https://bigkyiv.com.ua/v-mvs-rozpovily-pro-specyfiku-drg-u-kyievi-na-pochatku-viiny-ta-pro-diyevyj-sposib-borotby-iz-nymy/> [In Ukrainian].
- KHMILEVSKA, V., Shche try krainy zaklykaly svoikh hromadian pokynuty Ukrainu cherez «maksymalni riven zahrozy» [Three more countries urged their citizens to leave Ukraine due to the «maximum level of threat»]. Dzerkalo tyzhnia, 11 liutoho 2022. [Online]. Available from: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/japonija-zaklikaje-svoikh-hromadjan-pokinuti-ukrajinu-cherez-maksimalnij-riven-zahrozi.html> [In Ukrainian].
- KIZILOVA, S., Kyiv: liudiam za kilka hodyn rozdaly 10 tys. avtomativ dlia sprotyvu RF [Kyiv: 10,000 rifles distributed to people in a few hours for resistance against the RF] Ukrainska pravda, 24 liutoho 2022, 22:17. [Online]. Available from: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325565/> [In Ukrainian].
- KOBZAR, Yu., Vzhe pakhlo viinoiu: Zaluzhnyi rozpoviv, koly RF naspravdi pochala rozhortaty armiiu vtorhnennia [The war was already in the air: Zaluzhnyi revealed when the RF actually began deploying the invasion army]. UNIAN, 18.01.2025. 16:31 [Online]. Available from: <https://glavcom.ua/country/incidents/uzhe-pakhlo-vijnoju-zaluzhnyj-rozpoviv-koli-rf-pochala-rozhortati-armiju-vtorhnennja-1041139.html> [In Ukrainian].
- Kolona, 2022. [The Column (2022)]. «1+1 Prodakshyn». Kerivnyk proiektu M. Shylenko. [Online]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=9SpGHn5fjU> [In Ukrainian].
- KORPUSENKO, B., U pershi dni viiny z kyivskoho vokzalu vyizhdzhalo po 100 tys. bizhentsiv [In the first days of the war, 100,000 refugees were leaving from the Kyiv railway station], Vechirniy Kyiv, 12 bereznia 2022. [Online]. Available from: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/62704/>. [In Ukrainian].
- KOVAL, M., SHCHYPANSKYI, P., KYDON, V., & HRYTSIUK, V., 2023, Stratehichniy kharakter Kyivskoi oboronnoi operatsii (24 liutoho – 2 kvitnia 2022 r.) [The strategic nature of the Kyiv defensive operation (February 24 – April 2, 2022)] Ukrainskyi istorychnyi zhurnal, (3), 5–29. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2023.03.005> [In Ukrainian].
- Kyivrada vydilyla dodatkovi koshty na zakhyst stolytsi. – Mykola Povoroznyk [Kyiv City Council has allocated additional funds for the protection of the capital. – Mykola Povoroznyk]. Vechirniy Kyiv, 24 liutoho 2022 roku. [Online]. Available from: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61692/> [In Ukrainian].
- MAKAROV, V., & RIEZNIK, V., 2022, Borotba v povitriannomu prostori pid chas viiny Rosii proty Ukrainy: uzahalnennia pershykh misiatsiv [The struggle in the airspace during Russia's war against Ukraine: a summary of the first months]. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal, 6; 17–30. DOI.org/10.15407/uhj2022.06.017 [In Ukrainian].
- MATIASH, T., Bild: Rosiia rozhlidaie plan zakhopyty dvi tretyny terytorii Ukrainy razom iz Kyievom [Bild Russia is considering a plan to seize two-thirds of Ukraine's territory, including Kyiv]. Lb, 4 hrudnia 2021. [Online]. Available from: https://lb.ua/world/2021/12/04/500193_bild_rosiya_rozglyadaie_plan_zahopiti.html [In Ukrainian].
- MAZINA, N., «Ne treba davaty zvannia heroia za zahybel chy za te, shcho vin klasnyi khlopets. Davajte za te, shcho zrobyv». Chomu Valentyn Korenchuk – odyin iz Pryvydiv Kyieva – dosi ne Heroi Ukrainy [«A hero title shouldn't be given for dying or being a great guy. Give it for what was done». Why Valentyn Korenchuk – one of the Ghosts of Kyiv – is still not a Hero of Ukraine]. 09 chervnia 2025. 07:00. [Online]. Available from: <https://hromadske.ua/viyskovyi/245850-ne-treba-davaty-zvannia-heroia-za-zahybel-chy-za-te-shcho-vin-klasnyy-khlopets-dayte-za-te-shcho-zrobyv-chomu-valentyn-korenchuk-odyn-iz-pryvydiv-kyieva-dosi-ne-heroy-ukrayiny> [In Ukrainian].
- Mobilnyi zviazok pid chas viiny. Yak lifesell pid obstrilamy remontuie bazovi stantsii [Mobile communication

during the war. How lifecell repairs base stations under fire]. April 24, 2022, 6:30 PM. 24 kvitnia 2022 roku. 18:30. [Online]. Available from: <https://vctr.media/ua/mobilnij-zvyazok-pid-chas-vijni-yak-lifecell-pid-obstrilami-remontuye-bazovi-stancziyi-139649/> [In Ukrainian].

PETRYSHYN, O., U Kyievi za den vyavyly i vbyly 60 dyversantiv [60 saboteurs were identified and killed in Kyiv in one day] Vechirniy Kyiv, 26 liutoho 2022 roku. 03:33. [Online]. Available from: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61825/> [In Ukrainian].

Politsiia prosyt povidomliaty pro pidozrylykh liudei na vulytsiakh [Police request reports of suspicious people on the streets]. Vechirniy Kyiv, 24 liutoho 2022, 10:54. [Online]. Available from: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61717/> [In Ukrainian].

Potiah nadii: zaliznytsia v chas viiny [Train of Hope: the railway in a time of war]. 12.11.2024. [Online]. Available from: <https://www.railinsider.com.ua/potyag-nadii-zalznitsya-v-chas-viyni/> [In Ukrainian].

PRES K., & LIBET S., Chomu na pochatku viiny bilia Kyieva zaznala krakhu 56-kilomentrova kolona Putina [Why Putin's 56-kilometer column collapsed near Kyiv at the beginning of the war]. BBC, 22 liutoho 2023. [Online]. Available from: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjly94pr6n1o> [In Ukrainian].

PRYBYTKO, S., Yak pratsiuie mobilnyi zviazok pid chas viiny [How mobile communication works during the war]. Ekonomichna pravda, 28 kvitnia 2022 r., 13:15. [Online]. Available from: <https://epravda.com.ua/columns/2022/04/28/686357/> [In Ukrainian].

Rosiisko-ukrainska viina. Entsyklopedychnyi hlosarii [Russian-Ukrainian War. Encyclopedic Glossary] / Uporiadnyky: prof. A. Kyrydon, dots. A. Ivanenko. Kyiv : Derzhavna naukova ustanova «Entsyklopedyчне vydavnytstvo», 2024. Vyp. 1. [Online]. Available from: <https://vue.gov.ua/images/8/86/Rosiysko-ukrainska-viyna.-Entsyklopedychnyy-hlosariy.-2024.pdf> [In Ukrainian].

SABBAH, D. & KOSHIV, I., The battle for Kyiv revisited: the litany of mistakes that cost Russia a quick win, The Guardian 28 Dec. 2022. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2022/dec/28/the-battle-for-kyiv-revisited-the-litany-of-mistakes-that-cost-russia-a-quick-win> [In English].

SAVYTSKYI, O., Pershyi den vtorhnennia Rosii – reportazh z Kyieva [The first day of Russia's invasion – a report from Kyiv]. DW, 24.02.2022. [Online]. Available from: <https://www.dw.com/uk/pershyi-den-viiny-reportazh-z-kyieva/a-60905531> [In Ukrainian].

SEHEDA S., & MASHTALIR, V., 2022, Terytorialna oborona Ukrainy yak fenomen natsionalnoi viiskovoi istorii [Territorial Defense of Ukraine as a phenomenon of national military history]. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal, 4, 148–158. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.148> [In Ukrainian].

SERHEIEVA, Yu., Roztroshcheni budynku, perestrilka ta DRH: zhadiemo druhu dobu velykoi viiny dlia Kyieva [Smashed houses, a shootout, and DRGs (sabotage groups): remembering the second day of the great war for Kyiv]. Vechirniy Kyiv, 25 liutoho 2023 roku. [Online]. Available from: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/79032/> [In Ukrainian].

SERHIETS, A., «Ya vpiznav ikh za odiahom» – istorii ditei, yaki zahynuly vid pochatku viiny [«I recognized them by their clothes» – stories of children who have died since the start of the war]. Suspilne. Novyny. 24 bereznia 2022 roku. 20:34. [Online]. Available from: <https://suspilne.media/221249-a-vpiznav-ih-za-odagom-istorii-ditej-aki-zaginuli-vid-pocatku-vijni/> [In Ukrainian].

SHUSTER, S., 2025, Shoumen. U vyri vtorhnennia, yake shokuvalo svit i zrobylo z Volodymyra Zelenskoho lidera [Showman. In the midst of an invasion that shocked the world and made Volodymyr Zelensky a leader]. Chorna Hora. [In Ukrainian].

Siomyi den. Rosii nichoho ne vykhodyt [The Seventh Day. Nothing is working for Russia]. Zbruč. [Online]. Available from: <https://zbruc.eu/node/110905> [In Ukrainian].

SKOTNIKOVA, O., Bankivska systema prodovzhuie zabezpechuvaty diialnist ZSU ta ekonomiky Ukrainy, – Shevchenko [The banking system continues to ensure the activities of the Armed Forces and the economy of Ukraine – Shevchenko]. Vechirniy Kyiv, 24 liutoho 2022, 11:05. [Online]. Available from: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/61714/> [In Ukrainian].

SNIEHYROV, D., Yak rozpiznaty i zneshkodyty rosiysku DRH: kliuchovi oznaky dyversantiv [How to recognize and neutralize a Russian DRG: key signs of saboteurs]. Hlavkom, 26 bereznia 2022 roku. 13:42 [Online]. Available from: <https://glavcom.ua/columns/dsnegiryov/yak-rozpiznati-i-zneshkoditi-rosiysku-drg-klyuchovi-oznaki-diversantiv-833117.html> [In Ukrainian].

Starlink Maska prybuv v Ukrainu. Khto i yak mozhe korystuvatysia internetom [Musk's Starlink arrived in Ukraine. Who can use the internet and how]. BBC news Ukraina. 2 bereznia 2022. [Online]. Available from: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60583913> [In Ukrainian].

TOROP, O., & KHOMENKO, S., Nevidomi fakty pro Hostomel. Yak tsei aerodrom tak i ne stav dlia rosiian

vorotamy na Kyiv [Unknown facts about Hostomel. How this airfield failed to become the gates to Kyiv for the Russian]. BBC news. Ukraina. 24 liutoho 2024. [Online]. Available from: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-68378380> [In Ukrainian].

U Kyievi suvoro zaboronyty zainiamaty smuhu hromadskoho transport [Kyiv strictly prohibits using the public transport lane], Khreshchatyk, 25 liutoho 2022. [In Ukrainian].

U misti perebuvaie 2,2 miliona liudei, – mer Kyieva [There are 2.2 million people in the city – Mayor of Kyiv]. Khreshchatyk, 10 travnia 2022 [In Ukrainian].

U MZS Ukrainy zaznachyly, shcho faktychnykh zmin u sytuatsii z bezpekoiu ostannim chasom ne vidbulosia [The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine noted that there have been no actual changes in the security situation recently] Dzerkalo tyzhnia, 24 sichnia 2022. [Online]. Available from: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/vvzhajemo-takij-krok-peredchasnim-ta-nadmirnim-mzs-pro-rishennja-derzhdepu-rishuche-posolstva-u-kijevi.html> [In Ukrainian].

Ukraina zakryla nebo dlia poliotiv [Ukraine has closed its skies for flights] TSN, 24.02.2022, 05:41. [Online]. Available from: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zakryla-nebo-dlya-polotiv-1985896.html> [In Ukrainian].

V Ukraini vypustyly blahodiinu marku «Evakuatsiinyi poizd Iripin – Kyiv» [A charitable stamp «Evacuation train Iripin – Kyiv» was released in Ukraine]. 18.07.2022. [Online]. Available from: <https://www.railinsider.com.ua/v-ukrayini-vypustyly-blagodijnu-marku-evakuacijnyj-poyezd-irpin-kyiv/> [In Ukrainian].

Viina rosii proty Ukrainy – khronika podii v Obolonskomu raioni [Russia's war against Ukraine – a chronicle of events in the Obolonskyi district] Moia Obolon Nezaleznyi portal. [Online]. Available from: <https://my-obolon.kiev.ua/ua/novyny/vijna-rosii-proti-ukraini-xronika-podij-v-obolonskomu-raioni.html> [In Ukrainian].

Vitalii Klychko v tsyfrakh rozpoviv pro zhyttia stolytsi protiahom trokh rokov shyrokomashtabnoi viiny [Vitali Klitschko: «Kyiv is establishing a humanitarian headquarters to help Kyivans in need»]. 24 liutoho 2025 r. 12:32 [Online]. Available from: https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_v_tsyfrakh_rozpoviv_pro_zhyttia_stolitsi_protyagom_trokh_rokiv_shyrokomashtabno_viyni/ [In Ukrainian].

Vitalii Klychko: «Kyiv stvoriuie humanitarnyi shtab dlia dopomohy kyianam, yaki yii potrebuiut» [Vitali Klitschko: «Kyiv is establishing a humanitarian headquarters to help Kyivans in need»]. Khreshchatyk, № 8(5492) 25 liutoho 2022. [In Ukrainian].

Voienno-istorychnyi opys rosiisko-ukrainskoi viiny (kviten 2022 r.). [Military-historical description of the Russian-Ukrainian war (February-March 2022)]. K.: MO Ukrainy, HSh ZSU. [In Ukrainian].

Voienno-istorychnyi opys rosiisko-ukrainskoi viiny (liutyi- berezen 2022r.), 2022, [Military-historical description of the Russian-Ukrainian war (April 2022)]. K.: MO Ukrainy, HSh ZSU. Vymushena mihratsiia i viina v Ukraini (24 liutoho – 24 bereznia 2022). 29.03.2022. [In Ukrainian].

Vymushena mihratsiia i viina v Ukraini (24 liutoho – 24 bereznia 2022) [Forced migration and war in Ukraine (February 24 – March 24, 2022)]. [Online]. Available from: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznia-2022/> [In Ukrainian].

ZAHORODNII, O., Trasa smerti, na yakii rosiiany rozstrivaly tsyvilni avto, zreshtoiu stala masovym mohylnykom i dlia samykh okupantiv [The road of death, where Russians shot at civilian cars, eventually became a mass grave for the occupiers themselves]. TSN, 24 liutoho 2022, 13:42. [Online]. Available from: <https://tsn.ua/exclusive/trasa-smerti-na-yakiy-rosiyani-rozstrilyuvali-civilni-avto-zreshtoyu-stala-masovim-mogilnikom-i-dlya-samih-okupantiv-2272039.html> [In Ukrainian].

Zapamiataiem nazavzhdy: yak Kyiv vidstoiav svoiu svobodu [We will remember forever: how Kyiv defended its freedom]. YouTube-Ukraina sohodni – Hroshi, 25 serpnia 2022. [Online]. Available from: <https://www.youtube.com/watch?v=9-oqls83kpA> [In Ukrainian].

Zviazok pid chas viiny: dosvid operatyvno-tekhnichnoho upravlinnia komunikatsiinyh merezhamy v umovakh voiennoho stanu [Communication during the war: experience of operational and technical management of communication networks under martial law]. 18.02.2025 Derzhavna sluzhba spetssviazku ta zakhystu informatsii Ukrainy. [Online]. Available from: <https://cip.gov.ua/ua/news/zv-yazok-pid-chas-viini-dosvid-operativno-tekhnichnoho-upravlinnya-komunikaciinimi-merezhami-v-umovakh-voennogo-stanu> [In Ukrainian].

«Київ за три дні»: на захисті столиці.

Актуальність. Стаття присвячена темі синергії військових та цивільних в обороні столиці у перші дні російської агресії. У полі зору дослідження перебувають події перших трьох днів (24–26 лютого 2022 р.) Київської оборонної операції, впродовж яких було зруйновано плани ворога щодо швидкого захоплення Києва та здійснено перші кроки з трансформації життя столиці в умовах війни.

Мета роботи полягає в аналізі перебігу бойових дій навколо Києва у перші три дні російської агресії крізь призму ключових факторів, що зумовили провал стратегії «бліцкригу», а також в оцінці ефективності заходів міської влади щодо забезпечення стійкості міста в умовах безпосередньої воєнної загрози.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму та об'єктивності. Використано історико-хронологічний метод для відтворення послідовності оборонних дій, системний підхід для аналізу взаємодії військових та цивільних структур, а також метод критичного аналізу джерел для опрацювання інформації періоду 24–26 лютого 2022 року.

У результаті дослідження доведено ефективність оборонних дій навколо стратегічно важливих аеродромів для зриву «бліцкригу» російських військ, що свідчило про завчасну підготовку до вторгнення та спланований захист цих об'єктів. Підкреслено важливість синергії дій військових і цивільних, а також високий рівень мобілізації та самоорганізації киян.

Висновки. Дана тема перебуває на початковій стадії вивчення. Подальшого аналізу потребує «міський характер» російсько-української війни, персоналізація героїв у контексті біографістики, а також дослідження змін міського укладу, способу життя, навчання та вживання мешканців. Перспективним є вивчення процесів переміщення населення, змін демографічної та соціальної структури столиці.

Ключові слова: російсько-українська війна, оборона Києва, провал стратегії «бліцкригу», кияни під час війни, територіальна оборона, евакуація населення.

Nataliia Teres, Candidate of Historical Science, Associate Professor, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Наталія Терес, кандидатка історичних наук, доцентка, історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2801-3594>

Received: 10.01.2026

Advance Access Published: February 2026